

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, POUKU.

Letnik III.

V Ljubljani 1. junija 1902.

Št. 11.

Reforma katehetičnega pouka.

I.

Metoda, po kateri se je poučeval veronauk v naših šolah, je bila že od nekdaj precej stalna in enakomerna. Iz večine postopajo veroučitelji pri poučevanju veronauka akroamatično in analitično. Katehet podaja učno snov, katero po potrebi razdeli v več odstavkov in jih posamič razlaga ali pa učenec prebere iz knjige vprašanje in odgovor, katehet pa pridene besedno in stvarno razlago. Taka metoda je popolnoma umestna, zlasti v višjih razredih, pri otrocih razvitega uma, kjer ni treba več toliko pojasnjevati posameznih pojmov, temuč veliko bolj utrjevati in vglablјati razumevanje verskih resnic in povdarjati njih vporabo v praktičnem življenju. Tu je prav, da stopi oseba učiteljeva v ospredje, da vpliva njegova živa beseda na razum in srce.

Drugačen pa je položaj na nižji in srednji stopinji. Tu je treba otroku še le podajati predstave, pojasnjevati temeljne pojme. In akroamatična metoda se tu prav slabo obnese. Deloma so otroci preveč lahkomiselni in nestanovitni, da bi pazljivo sledili katehetovemu govoru, deloma pa si ob njegovih besedah ničesar ne mislijo. Za silo si morda učenec vtisne v spomin besedo, ki jo je slišal, a s to besedo se ne združuje v njegovem duhu nikaka predstava. Sliši in govori prazne besede, a ne pozna njih pomena. Marsikdo utegne ugovarjati, češ, da zadostuje včasih, ako otroški duh sprejme pojem, njega vsebina se mu že enkrat pozneje vtegne razjasniti. A tako učenje po

pravici imenujemo „brezmiselno“. Taka metoda morí duha, jemlje veselje do učenja in je izpreminja v golo mehanično memoriranje. Zlasti pa kvarljivo vpliva zato, ker povzroči tudi mnoge zmote. Ker otrok ne pozna pravega pomena besed, jim večkrat podtika napačen pomen. Take zmote vtegnejo včasih trajati dolgo časa.

Moderna didaktika zato po pravici povdarja, da se je treba pri pouku zlasti ozirati na subjekt pouka ali na učenca, in skuša učno snov tako prikrojiti in predelati, da je učenec zanjo dovzeten, da jo z lahka sprejme in prebavi. Omenili smo že pred dvema letoma,¹⁾ da so nekateri novejši pedagogi začeli razporejati učno snov po gotovih stopinjah, opiraje se pri tem na naravni duševni proces pri otroku in da so sedaj zlasti Herbart-Zillerjeve formalne stopinje merodajne. Kako se te „formalne stopinje“ lahko vporablja pri veronauku sta tedaj pojasnjevali dve popolno izdelani katezezi.

Sedaj pa moremo poročati o nekem novem poskusu. Katehetsko društvo v Monakovem je stopilo preteklo leto v javnost s katehitično metodo, katero imenuje „psihološko“. Ta metoda je sad dveletnega marljivega proučevanja in poskušanja. Pritrdil ji ni samo en katehet, temuč celo društvo, ki broji 140 članov. Že to novi način poučevanja dokaj priporoča.

„Psihološka metoda“ se je razvila polagoma iz Herbart-Zillerjevih formalnih stopinj. Monakovski kateheti, ki so se dalj časa z njimi pečali in jih vporabljali, so kmalu spoznali, da so pri katezezi zlasti vporabljive tri glavne stopinje (podavanje, razlaga in vporaba) in dve p o s t r a n s k i (priprava pred podavanjem in posnetek po razlagi).

„Psihološka“ pa se imenuje ta metoda zato, ker sloni na dušeslovnih načelih krščanskega modroslovja. In zlasti je najznamenitejši sedanji avstrijski pedagog dr. Willman, ki zagovarja tri stopinje, bistveno vplival na metodo monakovskih katehetov.

Tu hočemo „psihološko metodo“ kratko opisati.²⁾ Kritične pripombe si prihranimo za drugo pot!

Nova „metoda“ razločuje vprašanja dvojne vrste: nekatera vprašujejo po kakem dejstvu ali dogodku, druga po splošni verski resnici. V prvo vrsto spadajo n. pr. vprašanja: V kolikih dneh je Bog svet vstvaril? Kedaj je Jezus postavil zakrament presv. Rešnjega Telesa? V drugo vrsto: Kaj se pravi: Bog je neskončno usmiljen? Kdaj ljubimo Boga nad vse? i. t. d. Vprašanja prve vrste splošno ne bode treba pojasnjevati, ker se na nje odgovarja s konkretno pripovedko, ki je otrokom lahko umljiva, pač pa vprašanja druge vrste, kjer se operira z abstraktnimi pojmi.

V tem slučaju katehet kratko naznani cilj ali kateheze in ko je z nekaterimi vprašanji pripravil učence na novo učno snov, se prične p o d a v a n j e. Podavanje v zmislu „psihološke metode“ pa nikakor ni ponavljanje

¹⁾ Glej članek: „Formalne stopinje pri katehitičnem pouku“; „Slovenski Učitelj“ l. 1900, št. 11, 12, 13, 14.

²⁾ Katechetische Blätter l. 1901, št. 5, 9, 12.

besedila iz katekizma, temuč podavanje njega vsebine z ozirom na posamezni določen slučaj. Z drugimi besedami: podavanje naj ima vedno obliko povesti. Povest se lahko zajme iz svetopisemskih zgodeb, iz življenja svetnikov, iz cerkvene zgodovine ali pa iz vsakdanjega življenja. Vendar pa more katehet paziti na to, da so v povesti vsi splošni pojmi, katere hoče pojasniti „individualno uresničeni“.

Zgled naj pojasni!

Katehet obravnava odstavek iz katekizma: „Boga nad vse ljubiti se pravi, ga tako čislati, da smo pripravljeni, rajše vse žrtvovati, kakor s smrtnim grehom izgubiti ljubezen in prijateljstvo božje.“

V tem vprašanju sta dva splošna pojma:

1. „Vse žrtvovati“ (= izgubiti) 2. „s smrtnim grehom“.

Pojem „vse“ se dá poediniti: rajše moramo žrtvovati svoj stan, imetje, čast, življenje, kakor da bi grešili. Ta štiri dobra so v pojmu „vse“ zapopadena, čeprav obsega še mnogo več. Prav tako se dá razdrobiti pojem „smrtni greh“ v poedine slučaje: zatajenje vere, bogokletstvo, tatvina itd.

Treba je torej poiskati pripovedko, v kateri določena oseba (ne nedoločeni „mi“) iz ljubezni do Boga raje trpi neko konkretno veliko škodo, kakor da bi storila nek določen greh.

Za ta slučaj je zelo pripravna pripovedka o angleškem kancelarju Tomažu Moru. Iz ljubezni do Boga je raje izgubil prostost, premoženje, življenje („vse“), kakor da bi zatajil katol. vero („smrtni greh“).

Pripovedka po svoji naravi namestu splošnega pojma podá le posamezni slučaj, zato ne izcerpa do cela obsega splošnega pojma, pa mora popolnoma izraziti njega vsebino.¹⁾ Katekizem in povest sta v takem razmerju, kakor špložni pojmi do konkretnih, posameznih slučajev.

Ko je katehet pripovedko podal in so jo otroci ponovili, se prične razlaga. Pa tudi ta se ne nanaša na katekizmov besedilo, temuč na pripovedko. Večinoma se presojajo dejanja, ki so navedena v pripovedki, n. pr. Tomaž Mor je prav ravnal, da se ni vdal kraljevi zahtevi; Boga je tako ljubil, da je rajše izgubil imetje in življenje, kakor da bi grešil. — Katehet utemeljuje ti dve točki s tem, da nekoliko opiše požrtvovalnost angleškega kancelarja in povdarja, da je ta Boga „nad vse ljubil“. Sedaj besedica „vse“ otrokom ni več prazen pojem, temuč združuje jim to, kar je Tomaž Mor žrtvoval. Besedilo katekizma jim je sedaj jasno brez daljne razlage in treba je le formalno zastaviti vprašanje, na katero otroci odgovoré. Besed v katekizmu ni treba še posebej razlagati. Kdor je namreč pripovedko dobro razložil, je s tem razložil tudi katekizem. Svetovati pa je, da se pri razlagi deloma vporabljajo besede iz katekizma.

Zadnja stopinja kateheze je vporaba. K tej ne spadajo le koristni opomini, ki so v zvezi z učno snovjo, temuč katehet mora otroke ob tej priliki

¹⁾ Razločevati je med vsebino pojma in obsegom pojma. Vsebina pojma je skupina vsch bistvenih znakov kake stvari (z drugo besedo je to kar spada v definicijo stvari); obseg pa so vse poedinke, v katerih je vsebina dotičnega pojma ali na katere se razteza definicija. Zgled: človek; vsebina: razumno bitje; obseg: vsi poedini ljudje.

zlasti navajati, da splošno učno resnico vporablajo v konkretnih slučajih. V ta namen služijo še druge povesti, ki jih katehet pripoveduje in učenci na podlagi obravnavane verske resnice presojuje, ali pa dogodki in razmere iz otroškega življenja, ob katerih se otroci učé, kako jim je ravnati z ozirom na splošno versko resnico. Pri vporabi pa naj katehet tudi vztrajno vpliva na otroško voljo, čeprav isti smoter lahko deloma zasleduje že pri podajanju in razlagi. Ne zadostuje namreč, da otroci le vedó, kako se imajo obnašati v tem ali onem slučaju, temuč vednosti se mora pridružiti tudi volja.

Podavanje in razlaga bistrira razum, vporaba pa blaži srce in nagiba v oljo. Posredno pa tudi vporaba pospešuje razumevanje. Na stopinji „razlage“ namreč otroci v svojih predstavah še prav tesno spajajo povest, ki je služila za podavanje s splošnim vprašanjem katekizma. Ob drugih pripovedkah in izgledih iz življenja pa se njih obzorje vedno bolj širi. In če se obdelovane učne resnice pri poznejših lekcijah ponavljajo, in katehet pa ob tej priliki zopet s posameznimi slučaji pokaže, kako se vporablajo v življenju, potem se predstava vedno bolj približuje oni splošnosti, ki jo izražajo besede katekizma. Zato vporaba pospešuje tudi proces abstrakcije.

Toliko o „psihološki metodi“! Marsikdo vtegne reči: „Nič novega! Vse to smo že poznali in vporabljali.“ Res, da ta način poučevanja v bistvu ni nov, temuč se strinja s takozvano „sintetično metodo“. Vendar ima psihološka metoda to prednost, da izraža „sintetično učno pot“ v jasni in določni obliki.

G.

Jezuitska šola v Ljubljani (1597—1773).

Piše Viktor Steska.

(Konec)

Jezuiti so vpeljali igre tudi v Ljubljani. L. 1598 so igrali binkoštni ponedeljek na dvorišču prejšnje ubožnice pri svetem Jakobu „Izakovo daritev“. Čeprav učenci še niso bili dovolj vežbani, so vendar s svojo igro prekosili vse prejšnje protestantske igre.¹⁾ Leta 1603 so igrali o pustu Jeftejevo prisego, po leti sv. Katarino. Leta 1603 so igrali trikrat. Leta 1606 so igrali igro Teodozij, ki jo je spisal šolski prefekt. Glavno vlogo je igral Ločan Jurij Hafner. Leta 1615 so igrali simbolično igro po posvetbi nove cerkve sv. Jakoba; leta 1616 igro Gedeon, l. 1631 Rahel, l. 1636 Andronik, vzhodni cesar in Tilly premaga Magdeburg. Leta 1641 so zgradili z velikimi stroški posebno igralno sobano. Leta 1650 so predstavljali Rudolfa Habsburškega, l. 1655 Marijo Stuart itd. Vprizorili so vsako leto po eno ali več iger,²⁾ dokler ni vlada z dvornim odlokom 19. decembra 1768 prepovedala šolskih iger.

Kot pazni vzgojitelji so dobro vedeli, da napredujejo mladeniči najhitreje v krščanski popolnosti, če vestno pazijo sami nase. To se pa godi najlažje v kaki družbi. Zato so ustanovili v vsakem kolegiju Marijino družbo. V

¹⁾ Hist. annua Coll. S. J. str. 13.

²⁾ Več jih našteva tudi Nečásek: l. c. 1860 str. 8 sq.

Ljubljani so jo zasnovali l. 1605; drugo leto je bila že potrjena in pridružena glavni družbi v Rimu. Imenovala se je „Družba preblažene Device Marije v nebo vzete“. Prvo leto so vzprejeli v družbo le 12, drugo leto 20 učencev in tako se je število udov množilo od leta do leta. Ko se je nadvojvoda Ferdinand vpisal v to družbo l. 1616, je pristopilo na novo zopet 63 udov.¹⁾ Ne le dijaki, ampak tudi škofje (Hren, Scharlichy itd.), kardinali in knezi so si šteli v čast biti vpisani v to družbo.

L. 1624 so osnovali posebno družbo za može in l. 1640 še posebej za učence 3. in 4. šole.

Te družbe so blagodejno vplivale do l. 1773, ko je bil razpuščen jezuitski red; prvi dve družbi sta pa živeli do leta 1783, ko je vlada zatrla vse bratovščine na Avstrijskem.²⁾

Udje Marijine družbe, Marijini sinovi, so storili mnogo dobrega za srečno življenje po naši domovini. Izpopolnjevali so se v krščanskem življenju z molitvijo, premišljevanjem in zatajevanjem in dajali svojim vrstnikom lep vzgled. Brezdvomno smemo pripisovati tej družbi zaslugo, da srečavamo v 17. in 18. veku v Ljubljani in po Kranjskem tako dobro vzgojene, pobožne in učene može ne le v duhovskem stanu, marveč tudi v svetnih stanovih, med odvetniki, zdravniki in umetniki.

Kakor povsod, je bila jezuitska šola tudi v Ljubljani zelo priljubljena. Oglašalo se je celó preveč učencev, da niso mogli vseh sprejemati. Meščani so tudi godrnjali, če se je le preveč siromakov priteplo v mesto, ki so vsi hoteli živeti na njihov račun zanašajoč se na njih blago in usmiljeno srce. Mnogo dijakov so preživljali jezuiti sami v svojem vzgojevališču, vseh pa niso mogli vsprejeti.

Protestanti kar niso mogli umeti, zakaj mladina tako vrè v jezuitske šole. „Mladina od vseh strani se gnete okrog jezuitov in jim tako zaupa, kakor v nobeni drugi šoli. Vse to ne more biti popolnoma naravno, ampak vrag mora biti s tem početjem v zvezi,“ sodi neki protestant.³⁾ In njegov somišljenik Andrej Dudith pravi: „Kar nič se ne čudim, ko slišim, da prestopi kdo na jezuitsko stran; saj so vsestranski izobraženi, dobri govorniki, učé, pridigajo, pišejo, disputirajo, poučujejo mladino zastonj, in vse to z neutrudno gorečnostjo; vrhutega jih priporoča njih brezmadežno življenje in njihova ponižnost.“⁴⁾

Ljubljanske jezuitske šole so imele šest razredov, kakor smo že omenili. V prvem razredu so se učili latinske slovnice in grški čitati; v drugem so nadaljevali učenje latinske slovnice in pričeli z grško slovnico. Brali so lažja Ciceronova pisma. Petek in saboto so imeli katekizem in pridigo. Pouka je bilo dve in pol uri zjutraj in popoldne. V tretjem razredu so nadaljevali latinsko slovnico do odstavka o pesništvu.

¹⁾ Historia annua Coll. S. J. ad annum 1616.

²⁾ Glej dr. Fr. Ušeničnik: Prva Marijina družba na Kranjskem. Venec 1900 str. 42 id.

³⁾ Janssen-Pastor o. c. IV. str. 441.

⁴⁾ Ibidem VII., str. 81.

Brali so Cicerona in Ovidija in se učili grškega katekizma. V četrtem razredu so vzeli nauk o pesništvu, ponovili vso gramatiko in čitali Cicerona, Katúla, Tibúla, Propercija in Vergilija. V grščini so čitali tudi sv. Krizostoma. V petem razredu so nadaljevali vaje v jeziku in se pripravljali na govornišvo. Brali so Cicerona, Cezarja, Salustija, Livija, Vergilija, Kurcija, Horacija, v grščini pa Ksenofonta, Platona, Plutarha, Krizostoma, Bazilija itd.

V šestem razredu so se učili govornišva v teoriji in čitali za vajo Cicerona, Demostena, Platona, Homerja, Pindarja, Krizostoma, Gregorija Nacianskega in Bazilija.

Cerkvene očete so marljivo negovali, kar je bilo zelo umestno. Koliko lepih, porabnih mislij se učenec iz njih navzame; v kako krasne oblike so vlti njih nauki! Da je pa vsebina, ker je krščanska, našemu duhu in srcu bližja kakor kateregakoli paganskega pisatelja, torej tudi bolj umljiva, je jasno vsakomur.

L. 1703 so jezuiti otvorili še licej ali modroslovno šolo. Ta je obsegala tri letnike s predavanjem iz vseh modroslovnih strok. Tej šoli so priklopili tudi cerkveno pravo. Mislili so svojo šolo povišati v vseučilišče po zgledu graškem. Ker pa se ni nabralo dovolj denarja, so morali opustiti svojo namero.¹⁾

Na jezuitski gimnaziji je bil sicer ves pouk latinski, vendar so imeli učenci priliko, da so se vadili nekoliko v slovenščini. O božiču so pevali slovenske pesmi, kar kronika za l. 1599 in 1606 posebej povdarja. L. 1600 so peli ob procesiji sv. R. Telesa latinske in slovenske pesmi, o postnem času l. 1630 so peli v cerkvi žalostinke v slovenskem jeziku. Dijaki so imeli priliko, da so poslušali slovenske pridige in krščanske nauke pri sv. Jakobu. Kronika omenja, da se je ubožnim dijakom (n. pr. l. 1670) dovolilo, da smejo igrati zunaj mesta iz latinskega „Paradisus“ (raj) prevedeno igro.

Nekateri jezuiti so bili tudi slovenski pisatelji na pr. Janez Čandik, Jernej Basar itd.

Jezuiti so pisali za zasebno rabo letna izveštja. Bržkone prvo tiskano izveštje je izšlo l. 1636 v Gradcu. Naročili so sto latinskih in dvesto nemških izvodov. L. 1755 je vlada naročila, naj se ji letno poročiło predloži vsako leto sproti. Od leta 1762 so letna izveštja redno izhajala in sicer tiskana v Ljubljani pri tiskarju Janezu Juriju Heptnerju, od leta 1765 pa pri njegovem nasledniku Jan. Frideriku Eggerju.

Deželni stanovi so pripomogli jezuitom, da so zgradili novo šolsko poslopje. Dovršeno je bilo l. 1658, kakor je kazal v mamornatem naddurju kronogram:

noVae seDes gymnasII LabaCensIs
aere orDInVM CarnIoLIae.

L. 1658, 14. avgusta se je pričel pouk v novem poslopju. To poslopje, deloma prezidano, se je pozneje imenovalo „reduta“ in se je moralo vsled potresa l. 1895 podreti, kar se je zgodilo l. 1898. Na istem mestu pa stoji sedaj nova dekliška šola.

¹⁾ Glej „Katoliški Obzornik“ 1899, str. 79.

Učiteljska zborovanja.

 binkošti je zborovalo več učiteljskih društev in „Zavez“. Čeprav so ta društva nemška in so se vršile skupščine daleč od naše domovine, vendar ni, da bi jih prezrli. Prav ob takih prilikah se najjasneje pojavljajo razne struje, ki vladajo med učiteljstvom, in razkrivajo se njega težnje. Pregled teh zborovanj nam prav dobro kaže sedanji položaj učiteljskega gibanja.

V Št. Hipolitu na Nižjeavstrijskem so se sešli nemški meščanski učitelji. Ti so bili že od nekdanj veliki separatisti med učiteljstvom. Meščanska izkušnja in malo ugodnejši gmotni položaj, pa je že razloga dovolj, da se čutijo vzvišene nad navadnimi ljudskošolskimi učitelji in da se le neradi z njimi družijo. Tudi sedaj so imeli svoje lastno zborovanje. A ta zbor ni veljal stanovskim koristim in težnjam, temuč — političnim smotrom. V jeseni bodo na Nižjeavstrijskem deželnozborske volitve, vse protikrščanske in protiaustrijske stranke se bodo združile za skupen naskok na avstrijsko krščansko-socialno stranko in tu morajo tudi meščanski učitelji pomagati, da se ponešrečeni liberalni voz zopet izvleče iz blata in močvirja. Zato na shodu ni bilo nič slišati o povzdigi meščanskih šol in njega učiteljstva, temuč le znane prazne fraze in zabavljice o „mračnjaštvu“ in „klerikalizmu“ in sužnosti učiteljstva itd. Ves sestanek ni bil družega, kakor gola demonstracija zoper Luegerja in njegovo stranko — kateri je pa seveda toliko škodovala, kolikor lanski sneg.

Ob istem času je zborovalo na Dunaju „jungovsko“ nižjeavstrijsko učiteljsko društvo. Tu so se bili divji boji s socialnimi demokrati in vsenemci. Prvi imajo večino v društvu in hočejo z njegovo pomočjo tudi dobiti vodstvo „avstrijske učiteljske zaveze“ v roke. Tako upajo počasi zavoditi vse nemško učiteljstvo, ki je v tej „Zavezi“ združeno, v socialistični tir. Narodno misleče učiteljstvo se ustavlja takim poskusom in posledica bode slednjič ta, da pojde prav v kratkem času „avstrijska učiteljska zaveza“ na dvoje. Usodna znamenja se že prikazujejo na obzorju.

Dočim sta se ti dve društvi z vsem bolj pečali kakor s strokovnimi šolskimi in učiteljskimi zadevami, nam kaže zborovanje „katoliške učiteljske zaveze“ podobo resnega in plodovitega dela v korist šolstva in učiteljstva. Tudi to zborovanje se je vršilo binkoštni ponedeljek. Predsednik „Katol. Zaveze“, ravnatelj meščanske šole Jožef Moser je podal pregled o delovanju „Zaveze“ v preteklem letu in njenem napredku, ki je zelo povoljen. O gmotnem stanju učiteljstva so poročali: za Tirolsko učitelj Bonell, za Gorenjo Avstrijo strokovni učitelj Bundschuh, za Nižjo Avstrijo strokovni učitelj Hoffman, za Dunaj učitelj Eminger. Po živahnih debatah so bile predložene resolucije sprejete.

A shod se ni pečal samo z gmotnim in organizacijskim vprašanjem, temuč tudi z drugimi važnimi zadevami šolstva in vzgoje. Učitelj Hofer je nasvetoval, naj se izdaje katalog mladinskih spisov, dr. Muth je govoril o

„otroških zavetiščih“, nadučiteljica Ambros o „estetiški naobrazbi otrok“. Sklenilo se je tudi, izdati posebno jubilejno knjigo povodom petindvajsetletnice papeževanja svetega očeta.

Kako strogo so se držali katol. učitelji pri svojem posvetovanju stanovskih vprašanj, izpričuje tudi cela vrsta predlogov, ki so se izročili odboru, n. pr. naj se pomnože katoliška učiteljišča in učiteljski konvikti, naj se v šolske čitanke privzemajo tudi svetopisemske zgodbe, potem predlogi o reformi disciplinarnega zakona, o učiteljskih duhovnih vajah, posebnih šolskih rubrikah v dnevnikih in tedenskih časnikih itd. Shod delegatov, ki je trajal od 8. ure zjutraj do 7. ure zvečer je završil papežev blagoslov, katerega je poslal sveti oče v posebno prijaznem in laskavem telegramu predsedniku „Zaveze“.

Zborovanje „Katol. učit. Zaveze“ je dokazalo, da organizovano katoliško učiteljstvo ne išče svojega smotra v političnem hujskanju in zabavljanju, in da ne podpira le gmotnih koristih svojih članov, temuč da pospešuje vse zadeve šolstva in vzgoje, ljudske izobrazbe in ljudske blaginje. In te svoje cilje skuša zlasti doseči sporazumno in solidarno s cerkvijo in njenimi organi.

Dopisi.

Iz Ljubljane. Dne 15. majnika se je stvar dobro proučiti, da pravo zadene. Ljubljansko učiteljstvo poslovalo od svojega In tu je bil g. ravnatelj na svojem mestu. bivšega nadzornika, g. ravnatelja Levca. Uvaževal je tudi nasprotna mu mnenja, V ta namen je ljubljansko učiteljsko katera je pa kot dober in nepristransk društvo priredilo v areni Narodnega doma poznavatelj šol. zakonov navadno ovrgel. banket, katerega se je razven mestnega Vsi udje mestnega šolskega sveta smo učiteljstva udeležil tudi mestni šol. svet ga spoštovali, da, on je bil naš prijatelj. s svojim predsednikom g. I. Hribarjem. Za njegovo vneto delovanje naj mu bo Prvi nazdravi g. ravnatelju g. I. Hribar pa tudi učiteljstvo hvaležno. Ko se pa kot predsednik mestnega šol. sveta. Za moramo od g. ravnatelja posloviti, mislimo, zahvaljuje se mu v imenu mestnega šol. da storimo to najbolje na ta način kakor sškega sveta za gorečnost in marljivost, s danes. Zbrali smo se danes tu, da se mu katero je deloval kot nadzornik dvanajst zahvalimo za njegovo uspešno delovanje let. „G. ravnatelj“, povdarjal je g. župan, in plačilo za njegov trud mu bodi priznanje prve šolske oblasti, mestnega „je imel mnogo posla, ker je bil ob enem šolskega sveta in učiteljstva, katero mu tudi profesor na realki; ukiub temu je je bilo kot svojemu nadzorniku podrejeno. svojemu poklicu kot nadzornik popolnoma Naja nas g. ravnatelj ohrani še nadalje v zadoščal, ker ga je krepila ljubezen blagem spominu in naj bo na novem do njegove naloge. Tako spretnega in uplivnem mestu takisto naklonjen ljud- in marljivega nadzornika bode pač Ljubljana skemu šolstvu, kakor je bil poprej kot težko zopet dobila. Nadzornik je v mestnem nadzornik.“ Slednjič povzdigne g. župan nem šolskem svetu odločilna oseba in čašo in pozivlje navzoče, da zakličejo ima najvažnejši glas, zato mora svojo

g. ravnatelj trikrat „Živio“. Gromoviti „Živio“, ki so nato zaorili po areni, so pričali, da je gospod župan govoril vsem iz srca.

Nato poprime besedo gospod vodja Gabršček, kot predsednik ljubljanskega učiteljskega društva ter se poslovi od g. ravnatelja v imenu učiteljstva. „V dolgih 12 letih“, povdarjal je g. vodja, „ste vi spoznali nas, mi pa vas. Iz tega medsebojnega spoznanja se je rodila vez, ki nas spaja še dalje. G. ravnatelj je bil strog nadzornik, ob enem pa tudi naš prijatelj. Ker je on sam natanjko izpolnoval svojo dolžnost, zahteval je tudi to od učiteljstva. Mi smo se pa radi ravnali po njegovih navodilih, ker smo vedeli, da so prihajali iz prijateljskega srca. Koliko je g. ravnatelj dosegel v 12 letih svojega nadzorovanja, kaže razvito ljudsko šolstvo v Ljubljani. Zahvalimo se Vam, bl. g. ravnatelj, tudi za spodbudo, katero smo prejeli od Vas. Seme, katero ste vsejali, je že rodilo stoteren sad. Želimo da bi se nas še nadalje spominjali v svojem novem poklicu. V znamenje pa, da bodi vez, ki nas je dozdaj vezala z Vami in pa v znamenje hvaležnosti, Vam izročamo svoje slike.“

Nato ste mu izročili gdč. voditeljica Gusl in gdč. učiteljica Marout sliko mestnega učiteljstva v krasnem okviru.

Ko so utihnili burni živio kliki, zahvali se g. ravnatelj Levec s temi besedami: „Poltretje leto še ni minilo, odkar ste me presenetili z dragocenim darilom, in že mi zopet izročite novo darilo, katero ni le meni v veselje in ponos, marveč bo tudi moje otroke spominjalo na očetovo delo. Deloval sem iz veselja do stanu, do stolnega mesta, v katerem že bivam 42 let in do naroda, kateremu je treba napredka. Študiral sem na Dunaju ravno takrat, ko so delali nov šolski zakon. Takoj sem se zanj vnel, ker sem

že takrat imel veselje do ljudskega šolstva.“ Tu je g. ravnatelj pohvalil novi šolski zakon, vendar pripomnil, da je pa izprememba pač mogoča, okvir njegov naj pa le ostane. Povedal je dalje, da je služboval v Gorici in kako je kot okrajni šolski nadzornik v radovljiškem okraju z dvema glavarjema preuredil in izboljšal šolstvo. „Ko sem šel iz radovljiškega okraja“, poudarja dalje g. ravnatelj, „ni bilo tam otroka, ki bi bil imel dalj v šolo, kakor štiri kilometre. V Ljubljani sem se branil nadzorništva, ker nisem imel pravega veselja in se mi je tudi Radovljica zelo priljubila. Napadali so me kot nestrpljivega, fanatičnega človeka. Tudi razmere v mestnem šolskem svetu niso bile ravno prijetne. Dosti je bilo dela, da smo pomedli dvorano. Ker sta me pa podpirala oba župana in sem našel zavedno učiteljstvo, dobil sem veselje do dela. In tako se je mnogo izpremenilo. Zidale so se nove šole, stare razširjevale, ustanovila se je meščanska šola v nunskem samostanu itd., kar je dalo mnogo posla, nadzorovanja in poročil. Vendar mi je šlo delo srečno izpod rok, ker so me podpirali mestni šolski svet, oba njegova predsednika in učiteljstvo. Ako ima ljudsko šolstvo danes drugačno lice kakor pred 12 leti, je zasluga le vseh teh faktorjev, ki so složno delovali. Storil bi bil lahko še več, ako bi ne bil obložen s poslom tudi kot profesor. Želel sem, da bi dobil proste roke, da bi se mi bil dovolil dopust, in bi se potem lahko popolnoma posvetil ljudskemu šolstvu. — Vendar tudi sedaj zveza med nami in med vami ni pretrgana, ker imam kot ravnatelj na pripravnici dolžnost, z vami ostati vedno v stiku in še nadalje nadzorovati ljudsko šolstvo. Učiteljstvo ima pa po organizacijskih štatutih pravico vdeleževati se pouka na učiteljskih kakor n. pr. učnih slik, katere prirejamo

za pripravnike Veselilo me bo zelo, kadar bo kdo potrkal na mojo pisarno in se te pravice posluževal.

Vedno pa naj vlada med nami prijateljstvo kakor dozda. G. ravnatelj podarja, da se je kot nadzornik ravnal vedno po geslu: suaviter in modo, fortiter in re, in pa: clara pacta, boni amici. Sicer je tuintam pokazal včasih strog, da celo oduren obraz, vendar je neprijetne reči vedno opravił med štirimi očmi, dobre pa shranil v akte, ker „littera scripta manet“. „Zavaljujem se Vam“, sklene g. ravnatelj, „za ljubeznivo prijateljsko priznanje. Pijem na razvoj ljudskega šolstva, na zdravje g. župana, udov mestnega šolskega sveta in učiteljstva.“

Slednjič mu napiše še gosp. katehet Smrekar v imenu mestnih katehetov. „Zahvaljujem se Vam, gosp. ravnatelj“, rekel je, „za ljubezen, katero ste gojili do mladine, za požrtvovalnost, s katero ste delovali v prid domovini, in za versko prepričanje, katero ste kazali v svojem delovanju. Posebno jaz sem Vam hvaležen za gorečnost, s katero ste delovali kot član društva za zavetišče in vzgojevališče zanemarjenih otrok. Dalje naglašuje g. katehet, da je g. ravnatelj vedno izražal prepričanje, da brez trdnega verskega prepričanja ni dobre šolske vzgoje, in ga prosi, da naj na svojem novem tako vplivnem mestu deluje v istem smislu. Nato se je razvila prosta zabava. Izmed navzočega učiteljstva se je takoj sestavil močan pevski zbor, in kmalu so zadoneli po areni ubrani glasovi. Pozno popoldne šele so se udeleženci razšli veseli, da je slovesnost tako lepo vspela.

Z dežele. (Blagovoljen nasvet.) V javnem življenju doni klic po organizaciji, a v šoli po koncentraciji. Učitelj in duhoven oba morata upoštevati omenjeni tok. Tu bi nekaj pripomnil, kako

pospeševati koncentracijo pouka. Učitelj mota koncentrirati v pozitivnem smislu ves šolski pouk v versko-nravni vzgoji. Upoštevati mora krščanski nauk in kjer koli se mu nudi prilika, buditi verski čut. In kje se mu ne nudi? Na razpolago so mu razna berila, zgodovina, zemljepisje (šolski sprehodi), prirodoznanstvo, prirodoznanstvo, pravopisje, risanje itd.

A tudi katehet naj sega po omenjenih sredstvih v dosego svojega namena.

Vzemimo slučaj. Katehet uči v prvem razredu ali v drugem: Bog vse vidi. Ali bi mu ne bil tu izvrsten pripomoček berilni sestavek iz „Abecednika“ „Bog vse vidi“, ali iz I. berila Razinger-Žumrov „Jakec in Ančika“? Če uči o laži, ali ne uporabi lahko berilni sestavek „Odkritosrčni Ivan“? Kedar uči o nebesih, lahko svoj pouk zveže z berilnim sestavkom: „Kje je ljubi Bog doma?“ Istotako iz Abecednika. Mnogo gradiva mu nudi tudi I. in II. berilo. Kedar se razpravlja o ljubezni božji: „Ljubi Boga nad vse“, lahko katehezi pridruži zadnjo kitico pesmi: „Srce — oltar“ (II. berilo), pri napuhu: „Prevzetna kmetica“ (II. berilo), pri tatvini: „Kaznovani tat“ (I. berilo). Pri krščanskem usmiljenju — dobra otroka II. berilo. Pri češčenju sv. Rešnjega Telesa — Rudolf Habsburški, II. berilo. Mnogo-krat pišejo učenci pregovore, ki se nanašajo tudi na svetopisemske zgodbe. Katehet lahko upraša: „Kakšne pregovore ste že pisali ali brali?“ Učenci mu jih bodo z veseljem naštevati. Kar se risanja tiče, lahko katehet pozveduje, če so že kaj tacega risali, kar se v cerkvi nahaja. Na primer: razni stebri in ornamenti itd. To je torej kratek migljaj, kako naj duhoven-katehet učitelju pomaga. Koristil bode v prvi vrsti sebi, ker pouk njegov se bode sukal v lahko umljivem krogu znanih predstav. Pomagal bode

učitelju do večje veljave svetnih predmetov. Če bi torej tako harmonizirala in tudi včasih drug drugega hospitalirala, rasla bo

njena avtoriteta in ž njo vzgojna moč do učencev in starišev. Ergo: Viribus Hribski.

Slovstvo.

Pedagoški Letopis 1901. Uredila Henrik Schreiner in V. Bežek. Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Kaj je namen „Letopisu“, pové urednik gosp. H. Schreiner v predgovoru: Pedagoški letopis bode nudil sliko pedagoških věd, kakor so se razvijale in se razvijajo; opozarjal bode na pedagoška vprašanja, ki so na dnevnem redu, ter seznanjal čitatelje z dotičnim slovstvom, iz katerega se o onih vprašanjih lahko natančneje poučē. Letopis bode slovenskim učiteljem in vzgojiteljem kaŹipot in svetovalec pri nadaljnem izobraŹevanju ter jim bode na tak naēin pomagal, da bodo lahko napredovali in se povzpēvali na višino pedagoške věde.

„Letopis“ bode torej nekaka pedagoška revija, ki bode vestno zasledovala razvoj vseh učnih strok in vselej koncem leta o njem podajali celotno sliko. Zasnovani program je bogat, naloga zelo obširna. Toda nje izvršitev ni preteŹavna, ker imamo vendar na Slovenskem dovolj strokovnjakov, ki bodo lahko poročali o novih znamenitih pojavih svoje věde. Źeleli bi le, da bode pregled pedagoškega slovstva v „Letopisu“ res vselej popoln. Zato bodo morale vsaj glavne discipline (zgodovina pedagogike, obēa pedagogika in nje pomoŹne věde, verouk, slovenščina, nemščina, klasiški jeziki, spisi za mladino), vsako leto biti v „Letopisu“ zastopane, doēim pri drugih eno temeljito poročilo zadostuje za več let. V letošnjem I. zvezku poroēa g. Schreiner o zgodovini pedagogike; obēi pedagogiki in njenih pomoŹnih vedah. Sestavek je temeljit. Hvalevredno je, da se pri naštēvanju nemških pedagoških del vsaj deloma ozira tudi na znamenite katoliške avtorje (Lorenz Kellner: *Skizzen und Bilder*; *Bibliothek der kathol. Pädagogik*), doēim bi nekateri kaj radi vse to s preziranjem spravili s sveta. Pripominjamo Źe, da je nemško katoliško pedagoško slovstvo zelo bogato in spriēo klasiēnih del, ki jih nudi (Stöckl: *Geschichte der Pädagogik*; Willman: *Didaktik i. t. d.*) ni treba segati po knjigah dvomljive

vrednosti. Poroēilo prof. dr. Tominška o latinščini, nje poloŹaju, metodiki in didaktiki je dokaj obširno in sega globoko v posameznosti. Źe tu se vidi, da gradiva za „Letopis“ ne bode primanjkovalo. temuē da bode preje prostor pretesen. Zgodovino in metodo prirodopisa je naērtal prof. J. Koprivnik, metodiko prirodoslovja pa prof. Fr. Hauptman.

Sestavka o prostoroēnem risanju (J. Schmoranz) in Źenskih roēnih delih (Pavla pl. Renzenberg) zakljuēujeta pregled pedagoškega slovstva. — Marsikaj je torej Źe to pot zaostalo. Zlasti smo pogrešali poročila o veronauku, kjer bi bilo zabiljeŹiti dovolj zanimivih pojavov iz tujih slovstev. Zelo bi bilo Źeleti, da se slovenska katehetika skoraj zaēne marljiveje gojiti. Naj tudi „Šolska Matica“ nekoliko k temu pripomore s svojimi publikacijami in naj podaje v „Letopisu“ kolikor moŹno popolno sliko novejšega razvoja katehetike. Prav tako nujna zadeva, ki se ne sme odlašati, je ocena „mladinskih spisov“. Zopet in zopet se je Źe javno izraŹala Źelja, naj se sestavi seznamek in ocena mladinskih spisov, ki prihajajo na knjiŹevni trg, in naj je ta ocena učiteljstvu vodilo pri nabavi za šolsko knjiŹnico. Upamo, da vsaj „Šol. Matica“ kmalu izpolni obljubo. — Poleg naērtanega pregleda po pedagoškem slovstvu prinaša Letopis Źe „teme in teze pedagoških poročil pri druŹstvenih in uradnih učiteljskih skupščinah l. 1901“ (sestavil Jakob Dimnik) in „Poroēilo o dosedanjem delovanju „Slovenske Šolske Matice“ (priobēil tajnik Franēišek Gabršek).

Iz poslednjega posnamemo, da Źeje „Slovenska Šolska Matica“ sedaj 819 udov, gotovo premalo v primeri s številom slov. učiteljev in učiteljic. Nekateri okraji n. pr. črnomeljski (1 član!), litijski (5 članov), krški (7 članov) so kaj slabo zastopani. Naj si pridobi „Slov. Šolska Matica“ v prihodnjih letih mnogo več podpornikov med slovenskim učiteljstvom, da bodo mogla tem vspešneje izvrševati svojo vaŹno nalogo.

Realna knjižnica. Zgodovinska učna snov za ljudske šole. Sestavil Josip A. Pih, c. kr. učiteljski profesor. Izdala „Slovenska Šolska Matica“. — Med letošnjimi knjigami „Šolske Matice“ ima zbirka zgodovinske učne snovi gotovo največjo praktično vrednost, ker ustreza nujni potrebi slovenskega učiteljstva. — Smoter knjige je jasno izražen v „Predgovoru“: podajati hoče dobre, poljudno pisane znanstvene sestavke o zgodovinskih dogodkih in osebah v onem obsegu, kakor je potrebno za zgodovinski pouk na ljudskih šolah. — Po pravici poudarja pisatelj, da mora biti knjiga, iz katere zajemaj učitelj snov svojemu pouku, poljudno pisana, ker le tako si bode pridobil dober učni ton. Priprosta domača beseda, brez nepotrebne znanstvene terminologije in druge učene navlake, poljudno, lahko in obravnavanje zgodovinskih dogodkov, to naj je po mnenju pisateljevem glavno vodilo pri podajanju učne snovi za ljudske šole. In smoter, ki si ga je zastavil, je pisatelj v tem prvem snopiču tudi dosegel. V kratkih sestavkih podaje to, kar je potrebno vedeti učencem višjih razredov ljudske šole o prazgodovinski dobi in njenih prebivalcih, o Grkih in njih junaštvu, o Rimljanih in rimskih kolonijah, o razširjanju krščanstva, o preseljevanju narodov, o Hunih, Obrih in Germanih. Obširneje je obdelana slovanska, in posebej še slovenska zgodovina. Poglavlja o svetem Cirilu in Metodu, o krščanstvu med Čehi, Poljaki, Rusi in o pokrščenju Ogrov završujejo prvi snopič. — Sestavki so izvečine posneti po Staretovi občni zgodovini in po drugih spisih slovenskih zgodovinarjev. Vendar je pisatelj snov tako predelal in jo podal v tako lahki obliki, da bode umljiva tudi zgodovine neveščim začetnikom. Ljudska šola nima namena sistematično obravnavati zgodovine. Le posamezni važni dogodki naj se mladim ljudem vtisnejo v spomin. Zato tudi v tej zbirki zgodovinske učne snovi, posamezni sestavki niso v organiki zvezi med seboj in ne podajajo celotne zgodovine, temuč le njene najznamenitejše točke. Posebno je pohvaliti, da se je pisatelj pri zbiranju učne snovi oziral zlasti na domačo zgodovino, ker ta v otroku zbujaja največje zanimanje. — Če pravimo, da nas je zbirka v obče zadovoljila, ker je svojo nalogo: poljudno in lahko obdelovanje zgodovinske

učne snovi, vrlo rešila, moramo vendar omeniti nekatere nepravilnosti, ki smo jih zaznali. Pri opisovanju prazgodovinske dobe pravi pisatelj (str. 13): „Povsod, kjer stojé cerkve sv. Magdalene so bila gradišča (zaradi mrtvaških lobanj, ki so se tam blizu nahajale).“ Ta trditev se v tem splošnem pomenu ne dá vzdržati. Res je, da stojé na nekaterih gradiščih cerkve sv. Magdalene, a ne povsod. Nasprotno nahajamo cerkve z drugimi patroni mnogo pogosteje na razvalinah starih gradišč in rimskih trdnjav n. pr. sv. Marjete, sv. Mihaela, sv. Jurija. Zato se je na antropoloških shodih povdarjalo, da so zlasti šmarjetne cerkve arheologu važen kašipot pri izkopavanju starin. — Opisujoč razmere, ki so vladale po naših deželah v rimski dobi, omenja pisatelj tudi raznih rimskih cest, ki so takrat prepregale naše pokrajine, in piše: „Izhodišče rimskih cest po naših pokrajinah je bilo v Ogleju, kajti Oglej je bil glavni vojni tabor in ob enem glavno tržišče. Odtod je bila izpeljana cesta na Koroško čez Križno goro in Predel po Ziljski dolini na Beljak in preko Krive Vrbe v Virunum.“ Ta popis je preveč površen in zmeden. Dve progi, ki sta imeli popolnoma različno smer, sta tu strnjeni v eno progo. Cesta, ki je vodila čez Križno goro (Monte Croce, Pleckenalpe) ni mogla iti čez Predel. To sta vendar dva različna prelaza, ki sta daleč saksebi! Proga, katero je pisatelj hotel omeniti, je tista, ki je vodila čez Trčizem (Tricesimo nad Vidmom), Zuglio (Julium Carnicum) in Križno goro v Innichen (Aguntum) na Tirolsko. S to progo pa ni v nikaki zvezi druga cesta, ki je tekla čez Čedad po nediški in gorenji soški dolini, čez Bovec in Predel, in odtod ob Zilici čez Trbiž in Beljak v Virunum. — V ziljsko dolino je stopila ta cesta šele pri Podklostru in se vila po njej le kratko progo do Beljaka. Druga cesta po ziljski dolini ni znana. — V sestavku o sv. Cirilu in Metodu omenja g. A. Pih, da so Nemci že papežu Nikolaju tožili sv. brata „češ da učita krivo vero in da službo božjo opravljata le zato v slovenskem jeziku, da drugi duhovniki ne bi spoznali njiju zmote. Papež Nikolaj se je hotel sam prepričati, kaj da je na tem očitjanju resničnega in je pozval Cirila in Metoda v Rim.“ Tu si je pisatelj dovolil (menda zapeljan po Staretovi zgodovini) majhen anahronizem. Vse, kar poroča o tožbi nemških duhovnikov, o krivoverskem sumničanju in slovenskem bogoslužju, velja

za poznejši čas, ko se je moral Metod o vseh teh krivnjah zagovarjati pred papežem Ivanom VIII. (l. 880). Da sta sveta brata že v dobi 863—867 opravljala božjo službo v slovenskem jeziku, se ne more dokazati. Neresnično je tudi, da so ju tožili nemški duhovniki papežu Nikolaju in da ju je ta vsled njih tožbe pozval v Rim. Noben zgodovinski vir tako ne poroča, pač pa navajajo legende razne druge vzroke (da je želel papež Nikolaj videti ta angelja božja, da sta šla v Rim iz pobožnosti in spoštovanja do sv. stolice itd.). Navrjetneje je, da sta morala v Rimu dobiti dovoljenje za misijonsko delovanje. — Čeprav se od poljudnih znanstvenih spisov ne more zahtevati bogsigavedi kakšna stro-

kovnjaška temeljitost vendar naj bi se zastareli nazori in neresnične trditve iz starejših knjig, ne sprejemale v nove spise. Na ta način se je žal vdomačilo v naših znanstvenih delih in razpravah že premnogo zmot, ki pa ne postanejo s tem nič bolj resnične, ako se zopet in zopet ponavljajo. G. pisatelj naj bi v prihodnje pri uporabljanju virov postopal nekoliko bolj kritično. Ako se bode s poljudnostjo združevala vedno tudi natančnost, bode celo delo tem bolj dovršeno. Hvaležnosti vseh učiteljev za svoj trud pa si je g. pis. že naprej gotov. Kakor smo z veseljem segli po tem prvem snopiču in ga prebravši zadovoljni odložili iz rok, tako sedaj željno pričakujemo daljnih publikacij.

— n.

Šolske vesti.

Izpremembe med učiteljstvom. Definitivnemu učitelju g. Fr. Krajncu na okoliški ljudski šoli v Celju je dal deželni šolski svet dovoljenje, da prične tečaj za zdravljenje jecilajočih otrok. — Kot nadučitelj na ljudski šoli v Tribunji, okraj Marenberg, je nastavljen defin. učitelj in vodja Št. Radej od Sv. Miklavža pri Wiederdriess; kot učitelj je nastavljen na ljudski šoli v Št. Ilju pod Turjakom, okraj Slov. Gradec, učit. suplent A. Jankovič istotam. V trajni pokoj je stopil gosp. šolski vodja M. Zupančič na Plešivcu ter učitelj Fr. Krajnc v Velenjah, okraj Šoštanj. — Premeščeni so bili v seji dež. šolskega sveta, dne 22. maja: Defin. učiteljica gčna Marija Antončič s Črnega vrha v Borovnico, učitelj g. Ant. Smerdelj iz Orehka pri Prestrankuna Vrhniko, nadučitelj g. Mat. Janežič iz Doba na Il. mestno šolo v Ljubljani in def. učitelj g. Mih. Debelak iz Kovorja v Zagorje. Na dosedanjem mestu so postale definitivne prov. učiteljice dčne Evg. Pader v Poljanah, Franč. Tavčar v Št. Jerneju in Pavla Schitnig na Jesenicah.

Izpit učiteljske usposobljenosti v Mariboru sta naredila g. Janko Ozmeč, učitelj v Ljutomeru, in gospica Ljudmila Koklič, učiteljica v Sladki gori.

„Šolski Dom“ v Gorici. Zlata knjiga „Šolskega Doma“ za leto 1900 in 1901 je ravnokar izšla. Iz nje posnemljemo, da je imel „Šolski Dom“ leta 1900 dohodkov 25.002¹⁰ kron; stroškov pa 23.894⁰⁴ K; l. 1901 dohodkov 22.846⁷⁶, stroškov pa 21.713²⁶ K. Čisto imetje je znašalo koncem leta 1901 55.157³⁹.

Novo šolsko poslopje zgradé v Cerkljah pri Krškem. Stroški so proračunjeni na 34.000 K.

Razpisane učiteljske službe. Na Kranjskem. Na trirazrednici v Zatičini je razpisana učiteljska služba. Prošnje do 25. junija na c. kr. okrajni šolski svet v Litiji. — Na enorazrednici v Velikem Trnju je razpisana služba učitelja-voditelja. Prošnje do 28. junija na c. kr. okrajni šolski svet v Krškem. — Na Goriškem. V tolimskem političnem okraju so razpisane sledeče službe: 1. def. nadučitelja-voditelja trirazrednice v Cerknem;

2. def. učiteljice v Cerknem; 3. defin. učitelja-voditelja enorazrednice v Idriji; 4. def. oziroma prov. učitelja enorazrednice v Idrijskem; 5. def. oziroma prov. učitelja-voditelja v Logu; s podružnico v Srmcu; 6. def. oziroma prov. učitelja-voditelja enorazrednice v Nemškemrutu; 7. def. oziroma prov. učitelja v Selih s podružnico v Rutih; 8. defin. oziroma

prov. učitelja-voditelja enorazrednice na Št. Viški gori; 9. def. oziroma prov. učitelja podružnice Čadrg-Zadlaž; 10. def. učitelja-voditelja enorazrednice na Žagi. Prošnje naj se pošljejo predpisanim potom c. kr. okrajnemu šolskemu svetu do 20. junija t. l. S temi službami so združeni dohodki, določeni v deželni postavi z dne 6. oktobra 1900, št. 26.

Drobtine.

Češko šolstvo. Nedavno je c. kr. deželni šolski svet za Češko objavil statistične podatke o češkem šolstvu v šolskem l. 1899/1900. Da vidimo napredek šolstva bratskega nam naroda, naprednega na šolskem polju, bomo priobčili nekatere sestavke iz tega izvestja, kakor je čitamo v pedagoškem časopisu „Vychovatel“.

Meščanske in ljudske šole — Meščanskih deških šol je bilo 142 čeških in 100 nemških, skupaj 242. Meščanskih dekliških šol je bilo 101 češka in 76 nemških, skupaj 177. Vseh skupaj torej 203 češke in 176 nemških, skupaj 419.

Ljudskih šol je bilo enorazrednih 545 čeških, 608 nemških, skupaj 1053; dvorazrednih 935 čeških, 636 nemških, skupaj 1571; trirazrednih 591 čeških, 353 nemških, skupaj 934; štirirazrednih 330 čeških, 189 nemških, skupaj 519; petrazrednih 555 čeških, 345 nemških, skupaj 900; šestrazrednih 55 čeških, 40 nemških, skupaj 95; sedemrazrednih 4 češke in 4 nemške, skupaj 8. Vseh skupaj 5180.

Na novo otvorjenih je bilo 69 šol s 445 razredi, od teh 41 čeških in 28 nemških; zatvorjenih 8 šol s 110 razredi, od teh so 4 češke in 4 nemške.

Najmanjše število otrok v enem razredu je bilo v čeških okrajih v Kraljevem gradu 47, največje v Klatovu 73; v nemških okrajih najmanjše v Dobu 47,

največje v Karlovih Varih 71. Iz tega se jasno razvidi, da se v nemških okrajih ne štedi toliko kot v čeških. V Pragi n. pr. pripada povprečno na en razred 56 čeških, a samo 50 nemških otrok. V obče se more računati na en razred 64 čeških otrok, a nemških samo 59.

Privatnih šol je bilo 95 čeških in 230 nemških.

Otrok dolžnih hoditi v šolo je bilo 1,091,156; a v šolo jih je hodilo 1,069,622; od teh je bilo sprejetih pred dopolnjenim šestim letom 15031, a z dopolnjenim štirinajstim letom 5020.

V privatne šole je hodilo 24,326 otrok; od teh 8710 dečkov in 15,616 deklic. Radi telesnih hib je ostalo brez šolskega pouka 3989 otrok. Brez pouka je ostalo 330 otrok.

Obisk šole je bil boljši v nemških krajih kot v čeških. V čeških je najboljši v Hladnu z 95,15 %, a najslabši v Ledu z 74,81 % po dneh izostajanja, a v nemških najboljši v Dobu z 95,12 %, v Kaplici z 82,83 % pa najslabši.

K pridnemu obisku šole so mnogo pripomogla dobrodelna društva. Z obleko in obutvijo je bila šolska mladina obdarovana v 787 čeških in 879 nemških šolah. Opoldne je dobivala juho v 71 čeških in v 245 nemških šolah; obed v 65 čeških in 68 nemških šolah; šolske potrebščine

v 1875 čeških in 1656 nemških šolah. Tudi tu imajo Nemci prednost.

Učiteljstvo. Učiteljev z izpitom učne sposobnosti je bilo 8293 čeških, 5478 nemških, skupaj 13.771; z izpitom zrelosti 558 čeških, 487 nemških, skupaj 1045; brez izpita sposobnosti 39 čeških, 10 nemških, skupaj 49. Učiteljic z izpitom sposobnosti je bilo 1343 čeških, 762 nemških, skupaj 2105; z izpitom zrelosti 255 čeških, 166 nemških, skupaj 431. Brez izpita sposobnosti je bilo 71 čeških in 84 nemških, skupaj 155. Veroučiteljev (katehetov) je bilo 216 čeških, 123 nemških, skupaj 339; obenem v dušnem pastirstvu 2000 čeških, 1291 nemških, skupaj 3291. Učiteljev neobligatnih predmetov je bilo 2192 čeških, 1348 nemških, skupaj 3540; definitivno nameščenih 8534 čeških, 5717 nemških, skupaj 14.251; začasno 1102 čeških, 423 nemških, skupaj 1525.

Vsega učiteljskega osobja je bilo na Češkem 24.640. Definitivno nameščenih učiteljic na strokovnih šolah je bilo 248.

Delovanje učiteljstva. Učiteljstvo cele dežele je večinoma dobro pripravljeno na svoj poklic, pridno v delu in se zaveda svojih dolžnosti. Pokazalo je živo zanimanje za nadaljno izobrazbo in priredilo večkrat predavanja kakor na lastnih tako tudi na okrajnih shodih. Zavedajoč se svojega vzgojnega delovanja je izpolnilo svojo dolžnost s hvalevredno marljivostjo tudi v praktičnem šolskem življenju.

Budilo je v mladini smisel za nabožnost, za pravico, za postavni red in skrbelo, da se deca tudi zunaj šole lepo obnaša. Zato je bila tudi šolska disciplina dobra. Disciplina se ne vzdržuje z železno strogostjo in kaznimi, ampak s tem, da učitelj ohrani pravi mir, očeto vsko zmernost in skuša s stalnim nadzorstvom preprečiti otročje razvade in

napake in deco zabaviti s predmeti, katerih se mora učiti.

Z veroučitelji je živelo učiteljstvo v lepi slogi in mladina se je nadzorovala pri izpolnjevanju verskih dolžnosti.

Učitelji so poučevali tudi na ponavljavnih šolah, delovali v ognjegasnih društvih, Raiffeisenovih posojilnicah itd.; pomagali so pri urejevanju knjižnic, bavili se s sadjerejo in bučelarstvom, gojili cerkveno in posveto petje in glasbo v pevskih društvih. Samo nekateri poedinci so se bavili na škodo šole z drugimi rečmi. Tako so nekateri s svojim pisanjem v javnosti delali nečast mlajšemu učiteljstvu.

V svojih društvih so posebno razpravljali vprašanja o materijelnem zboljšanju učiteljstva. Disciplinarnih kazni se je podelilo 41, pohvalnih priznanj pa je dal deželni šolski svet 17, okr. 225 češkim in 88 nemškim učiteljem.

Zavodi za izobrazbo učiteljstva. Na Češkem je bilo 24 učiteljskih, in sicer 13 čeških in 11 nemških. Javnih učiteljskih je bilo 18, privatnih šest in sicer v Časlavi, pri sv. Ani v Pragi, v Kutni gori in pri šolskih sestrah v Chrudimu; nemški pa v Budjejevicah in v Hebu. Na čeških učiteljskih je bilo 1258 učencev in 614 učenk. Zrelostni izpit je izvršilo 535 učencev in 17 privatistov, 256 učenk in 17 privatistinj; skupaj je bilo potrjenih 826 oseb.

Izpit sposobnosti je prestalo 17 kandidatov in 44 kandidatinj za meščanske in 547 kandidatov ter 184 kandidatinj za ljudske šole. Izpit sposobnosti za ženska ročna dela je naredilo 207 čeških kandidatinj in 63 nemških za ljudske in meščanske šole, samo za ljudske pa 101 češka in 30 nemških kandidatinj. Izpit za otroške vrtce je naredilo 90 oseb.

Zavodi za mladino, ki ni dolžna šole obiskovati. Zavetišče in

zabavišč je bilo 158, otroških vrtcev 234. Ponavljavnih šol gospodarskega smotra je 72, 43 čeških, 29 nemških, od teh tri za deklico.

Za slaboumno in zanemarjeno mladino so bili štirje zavodi za gluhoneme, en za slepce, dva za slaboumne in en za jecljavce. Sirotišč je bilo 14 čeških in 13 nemških. Največ azilov je urejenih v Pragi in sicer 30. Za zapuščeno mladež je bilo urejenih osem vzgojevališč. Privatnih šol je bilo 20.

Izdatki za ljudsko šolstvo :

Plača in doplačila	17.472.498 K
Povišanje plače	5.013.520 „
Funkcijska doklada	1.344.400 „
Stanarina	2 352 „
Remuneracije	1.905.998 „
Učiteljske konference	62.820 „
Okr. učiteljske knjižnice	11.084 „
Učni pripomočki	169.924 „
Darovi	74 „
Različni izdatki	104.944 „
Poslovni izdatki	103 832 „
Izdatki za poučevanje ve-	
ronauka	1.131.146 „

Skupaj 27.382.542 K

„Slovenska Matica“ in učiteljstvo.

Pred dvema letoma sem podal v „Slovenskem učitelju“ (1900, str. 139.) pregled, kako je k r a n j s k o učiteljstvo zastopano pri „Slovenski Matici“. In kar sem rekel takrat, to moram ponoviti tudi danes, namreč, „da je le m a l o učiteljev in še m a n j učiteljic društvenikov“ tega velevažnega književnega društva. Sicer se je število udov nekoliko pomnožilo, vendar še ne v toliki meri, kakor bi bilo želeli. Zmed 378 definitivnih učiteljev (po Pri-

možičevem „Ročnem zapisniku“ za leto 1901/2.) jih je le 130, t. j. 34,3 % pri „Slovenski Matici“. Gotovo je to število mnogo premajhno in za učiteljstvo, ki se prišteva inteligenci, ni častno. Še na slabšem je pa „Slovenska Matica“ glede učiteljic. Izmed 177 definitivnih učiteljic sem jih našel v Matičnem „Letopisu“ le 20, t. j. 11,3 %. Ali se res gospodične učiteljice tako malo brigajo za slovensko književnost? Ako bi se sam ne prepričal o resničnosti gorenjih števil, bi niti vrjeti ne mogel. Tudi šol je še premalo naročenih na Matične knjige, kajti našel sem jih le 28 iz cele Kranjske. Po nekaterih okrajih se učiteljstvo celo malo zanima za „Slovensko Matico“. Tako imata litijski in novomeški okraj le po 4 ude, med tem, ko jih ima Ljubljana 38, logaški okraj 24, krški 23, kranjski 22, račoveljski 20 itd. Z ozirom na število udov l. 1899 (gl. „Slov. učitelj“, 1900, str. 140) so letos napredovali v Ljubljani za 6 udov, v črnomeljskem okraju za 5, v kranjskem in krškem za 4, v postojnskem za 2, v kočevskem, litijem in radovljskem pa za 1 uda. Nazadovani so v kamniškem okraju za 2 uda, v ljubljanski okolici in v novomeškem okraju pa za 1 uda. Neizpremenjeno je ostalo število udov v logaškem okraju.

Ta pregled nam jasno kaže, da smo za našo „Slovensko Matico“ preveč brezbrizni. Učiteljstvo bi se moralo za tako važen književni zavod mnogo bolj zanimati. Tovariši in tovarišice, popravimo to napako vsaj v prihodnje in pristopimo v obilnejšem številu k „Slovenski Matici“!

N.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.